

Asia: VN/27217/2021

Valtioneuvoston periaatepäätös yrittäjyydestä

Lausunnonantajia pyydetään vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

1. Onko yrittäjyyden periaatepäätöksessä otettu huomioon yrittäjyyden edistämisen näkökulmasta keskeisimmät asiat?

Kyllä.

2. Mitä tulisi erityisesti ottaa huomioon yrittäjyyden periaatepäätöksen toteuttamisessa?

Tilastokeskuksen näkökulmasta yrittäjyyden periaatepäätöksen toteuttamisessa täytyy ottaa huomioon periaatepäätöksen seurannan mittarit. Tilastokeskus esittää, että mittariston määrittely ja kehittäminen toteutettaisiin kansallisessa yhteistyössä, ja Tilastokeskus on kiinnostunut osallistumaan tähän yhteistyöhön tuomalla siihen tilastollisesti mitattavien mittareiden määrittelyosaamista. Tulisi selvittää, ovatko mittarit toteutettavissa nykyisillä lähdeaineistoilla, tai että ovatko seurantamittarit perustettavissa ilman hallinnollisen taakan lisääntymistä. Mittareiden osalta voidaan joutua tekemään joko ajallisia tai kattavuuteen liittyviä kompromisseja. Tämän vuoksi mittareille voisi olla hyvä määritellä myös prioriteetit. Mittareiden osalta periaatepäätöksessä ei mainittu mittaamisen frekvenssiä.

Mikäli kuitenkin tarvitaan nykyisten lähdeaineistojen lisäksi uusia tiedonkeruita, olisi syytä pyrkiä luomaan aikasarjaa jo mahdollisesti aiemmin tuotetun tiedon jatkoksi sekä hyödyntää nykyisiä tiedonkeruita alustana kerättävälle tiedolle (esimerkiksi määrävuosin tuotetut työvoimatutkimuksen yrittäjyyteen liittyvät osat).

Lisäksi seurantamittareihin liittyen tulisi pyrkiä vaikuttamaan valtionhallinnon tietoekosysteemihankkeissa sekä tietosisältöihin että aineistojen kattavuuteen (esim RTE, tulorekisteri, TEM:n asiakastietovaranto). Myös tiedossa olevat lainsäädännön uudistukset sekä kansainväliset suuntaukset olisi hyvä ottaa huomioon. Tällaisia voisi olla esimerkiksi Eurostatin tiekartta vihreän siirtymän mittaamiseksi, vuoden 2018 ammattiasemaluokituksen käyttöönotto Euroopassa (aikaisintaan v. 2025) sekä ILO:n Green Jobs Programme.

3. Ovatko yrittäjyyden periaatepäätöksen toimenpiteet poikkihallinnollisen yhteistoiminnan ja koordinaation varmistamiseksi riittävät (toimenpide 6.1.)?

Ei. Mitä lisäisit tai muuttaisit? [Tilastokeskus kannattaa yrittäjyyden neuvottelukunnan perustamista, ja esittää että yrittäjyyden tilannekuvan seuraamisessa Tilastokeskus huomioitaisiin yhtenä keskeisenä toimijana. Tilastokeskus näkee tärkeänä yhteistyön viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa, jolloin saadaan yhdistettyä aineistoasiantuntijuus sekä ilmiöasiantuntijuus. Jotta tämä on mahdollista, tulisi vastuuministeriöiden kuitenkin turvata yhteistoiminta huolehtimalla yhteistoiminnan rahoituksesta. Tilastokeskus voisi tuottaa yrittäjyyden tilannekuvaa vaikkapa teemasivustolla, jonne tuotetaan aiheeseen liittyviä artikkeleita sekä seurannan mittarit kaikille käyttöön.]

4. Ovatko esitetyt seurantamittarit kattavat yrittäjyyden periaatepäätöksen seuraamiseksi (kohta IV)?

Tilastokeskuksen näkökulmasta on erittäin hyvä, että seurannan mittareita on pohdittu näin kattavasti. Tilastokeskuksesta löytyy runsaasti lähdeaineistoa ehdotetuille mittareille, mutta ei kuitenkaan kaikille (esimerkiksi investointiaikomukset sekä investoinnit vihreään siirtymään). Lisäksi monista mittareista on myös olemassa kansainvälistä vertailutietoa ja esimerkiksi Pohjoismaiden kesken luvut voidaan usein tuottaa vertailukelpoisina. Viime vuosina on tehty esimerkiksi yhteisiä selvityksiä pohjoismaisista kasvuyrityksistä.

On erittäin tärkeää kiinnittää huomiota mittareiden määrittelemiseen ja käsitteisiin huolellisesti (esimerkiksi miten määritellään vientiyritys tai yritysten kannattavuus).

Vientiyritysten määrän kehityksen seuranta perustuen ainoastaan tavaravientiin ei nähdä perusteltuna, vaikka palvelutilastointiin liittyvät haasteet tunnistetaan.

Yhtenä mittarina on pk-yritysten kansainvälistyminen, mutta toisaalta pk-yrityksiä auttaa myös se, että suuret vientiyritykset hankkisivat välituotteita ja palveluita kotimaisilta alihankkijoilta sen sijaan, että käyttäisivät ulkomaisia tuontituotteita. Kansainvälistymiseen liittyen olisi hyvä seurata myös Suomessa toimivien ulkomaisomisteisten yritysten määrän kehitystä.

Yksi mittari on pk-yritysten henkilöstömäärän kehitys. Tilastokeskuksesta löytyy useita tietolähteitä henkilöstömäärästä sekä palkansaajien että yrittäjien osalta. Jokaisella näillä tietolähteellä on omat vahvuudet ja heikkoutensa. Painotetaanko mittareissa nopeutta vai kattavuutta? Toisaalta esimerkiksi yrittäjien määrän estimointi on ollut nykytilassa erittäin haastavaa.

Uusien yritysten määrän kehityksen seurannassa kannattaa ottaa huomioon hallinnollisen aloittamisen lisäksi varsinaisen taloudellisen toiminnan aloitus. Lisäksi olisi syytä ottaa indikaattoreihin mukaan myös se, kuinka nämä uudet yritykset selviytyvät. Näistä kaikista on jo olemassa kattavia indikaattoreita.

Mittaristossa mainitaan yritysten kasvu, mutta ei kasvuyritysten määrää. Euroopan taloustilastoasetuksen myötä saadaan kattavasti tietoa myös nuorten kasvuyritysten määrästä, jolloin nämä luvut yhdessä elinkaaritietojen kanssa muodostavat kattavan kuvan toimintaympäristöstä. Tietojen avulla voidaan myös seurata sitä, miten yritykset eri toimialoilla menestyvät, minkä myötä voidaan arvioida muun muassa siitä, kuinka kestäväällä pohjalla kasvu on.

Yhtenä mittarina voisi olla tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaa harjoittavat yritykset ja tämän määrän kehittyminen tai uusien tietoteknisten ratkaisujen käyttöönotto. Näitä tietoja kerätään jo nyt Tilastokeskuksessa, mutta tutkimukset ovat otosperusteisia painottuen isoihin yrityksiin. Otosasetelman täydentäminen pienemmillä yrityksillä kasvattaisi huomattavasti yrittäjien hallinnollista taakkaa ja lisäksi niin tiedonantajien kuin tilastotuotannon kustannuksia.

Lisäksi TEM:n asiakastietovarannon yritystukiaineistoista voi olla apua strategian seuraamisessa. Yritystuista saatavia tietoja voitaisiin käyttää suoraan mittareina, esimerkiksi palkkatukien määrä. Tukitietoja voisi käyttää myös lisätietona joissain mittareissa, kuten esimerkiksi starttitukea saaneiden yritysten määrä sekä yritystuet ylipäättään eri tavoin jaoteltuna. Lisäksi yritystukiaineistosta voisi olla apua vihreän siirtymän arvioinnissa.

Mittaristoa olisi hyvä täydentää yrittäjien taloudellista tilannetta sekä työssä jaksamista kuvaavilla mittareilla. Sekä kansallisessa että kansainvälisessä keskustelussa on lisäksi noussut yhä enemmän esiin ilmiönä epäitsenäinen yrittäjätyö, joka liittyy myös keskusteluun alustatyöstä. Vuoden 2018 kansainvälisen ammattiasemaluokituksen (ICSE) uudistuksen yhteydessä asia on otettu huomioon uutena ”dependent contractor” -luokkana. Kun tämän ICSE-luokitus otetaan käyttöön myös EU:n työvoimatutkimuksessa lähivuosina, on hyvä valmistautua asian seuraamiseen tulevaisuudessa.

Periaatepäätöksen tavoitteissa oli mainittu koko Suomen elinvoimaisuus. Alueiden elinvoiman kannalta tärkeää olisi seurata tarkasti perustettavia yrityksiä, kasvuyrityksiä yms. alueittain, jotta voitaisiin nopeasti reagoida hälyttäviin kehityssuuntiin.

5. Miten voidaan kehittää ministeriöiden välistä poikkihallinnollista yhteistyötä yrittäjyyden periaatepäätöksen toteuttamiseksi?

Yksi keino on vaikuttaa aktiivisesti valtionhallinnon tietoekosysteemihankkeissa. Näissä hyvin usein osa tietotarpeista määritellään raportoitavaksi vapaaehtoisesti, joka rajoittaa tiedon käytettävyyttä.

Maakuntaliitojen näkemys alueelliseen tilannekuvaan liittyen.

6. Muut mahdolliset huomiot yrittäjyyden periaatepäätökseen.

-

Kaaja Katri
Tilastokeskus - Taloustilastot-osasto